

ЦИРКУЛЯРНА ЕКОНОМІКА: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ВИКЛИКИ В СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ

Оскільки за останні десятиліття проблеми навколишнього середовища поступово набувають поширеності та уваги, відповідальність підприємств у всіх секторах зазнає значних змін. Ще близько 10 років тому типовим центром уваги було встановлення та досягнення фінансових цілей, то наразі глобальні корпорації прагнуть адаптуватися до вимог навколишнього середовища, розподіливши зусилля на пом'якшення ризиків і мінімізацію впливу на зміну клімату. Нинішня реальність полягає в тому, що невпинно зростаючі темпи глобальної індустріалізації, знищення лісів і тваринництва додали величезну кількість парникових газів, що в результаті вплинуло на такі складові, як: якість і доступність води, обсяги відходів, зміна клімату та інші, що в решті впливають на бізнес-операції та процеси в усьому світі.

Зміна клімату є однією з найбільш нагальних глобальних проблем, яка має надзвичайно згубні наслідки для економічного, соціального, екологічного та політичного секторів. Передбачається, що пов'язані з цим наслідки варіюються від збільшення попиту на енергію та зростання цін на природні ресурси до руйнівних штормів, інфляції та дефіциту ресурсів. Усі ці чинники призводять до схожих наслідків: зниження ефективності діяльності компанії, зростання витрат і збільшення використання природних ресурсів.

Ключовим аспектом екологічних проблем та їх впливу на ведення бізнесу у сучасному світі є вимоги споживачів. Власники бізнесу мають моральний обов'язок адаптувати політику компанії до “екологічно чистих” ініціатив, оскільки це напряму впливає на економічні результати компанії. Споживачі в усіх секторах поступово стали більш уважними до співпраці з компаніями, які мають позитивну екологічну місію відповідно до їхніх власних цінностей. Незначні зміни в політиці, такі як зменшення кількості відходів і заміна пластикового посуду на більш сталий варіант, можуть призвести до значної різниці в довгостроковій лояльності клієнтів. Цей ефект можна спостерігати як у найвидатніших світових корпораціях, так і в найменших сімейних підприємствах. Таким чином, культивування маркетингових кампаній для просування зусиль компанії щодо розв'язання екологічних проблем є потужним способом підвищення конкурентної переваги бізнесу, незалежно від розміру бізнесу чи галузі. Зрештою, будь-який бізнес, який прагне створити робоче середовище, сприятливе для високої залученості та продуктивності співробітників, має працювати у напрямку боротьби з поточною екологічною кризою [1].

Традиційна модель виробництва, з точки зору екологічності, має низку недоліків, включаючи заплановане моральне старіння, коли товар був розроблений таким чином, щоб мати обмежений термін служби, аби спонукати споживачів купувати його повторно, або ж оновлену його варіацію. Проте запаси сировини обмежені, що призводить до значної залежності компаній чи, навіть, цілих галузей від інших країн щодо їх сировини. Крім того, видобуток і використання сировини має великий вплив на навколишнє середовище, що також збільшує споживання енергії та викиди CO₂. Відповідно більшість транснаціональних компаній спрямовує наразі свої зусилля на перехід від традиційної лінійної економічної моделі, яка базується на шаблоні «бери-роби-споживай-викидай», на великій кількості дешевих, легкодоступних матеріалів та енергії до більш сучасної та екологічної моделі – циркулярної концепції, що має на меті більш розумне використання сировини.

Циркулярна (кругова) економіка – це модель виробництва та споживання, яка передбачає спільне використання, оренду, повторне використання, ремонт, відновлення та переробку наявних матеріалів і продуктів якомога довше, що в свою чергу продовжує

життєвий цикл товарів. На практиці це означає скорочення відходів до мінімуму та продовження терміну служби продукту, за рахунок повторного використання матеріалів, що зберігаються в економіці. Таким чином можна ефективно використовувати ресурси знову і знову, тим самим створюючи додаткову вартість [2].

Такі заходи, як запобігання утворенню відходів, екологічний дизайн і повторне використання, можуть заощадити кошти компаній, а також зменшити загальні річні викиди парникових газів. Наразі виробництво таких матеріалів як пластик, вироби з паперу сталі та інші становлять близько 45% викидів CO₂. Тому перехід до економіки замкнутого циклу може принести такі переваги, як зменшення тиску на навколишнє середовище, підвищення безпеки постачання сировини, підвищення конкурентоспроможності, стимулювання інновацій, прискорення економічного зростання (за підрахунками Єврокомісії – це додаткові 0,5% валового внутрішнього продукту) та створення робочих місць (700 000 робочих місць лише в ЄС до 2030 року). Споживачі також отримують більш довговічні та інноваційні продукти, які підвищують якість життя та заощадять гроші в довгостроковій перспективі [2].

Незважаючи на нагальну потребу в декарбонізації та важливість підходів циркулярної економіки, багато потенційних рішень, які вже існують, ще не впроваджені в масштабі. Циркулярність як тема привертає все більше уваги протягом останніх років, але компанії, які прагнуть запровадити циклічні рішення, стикаються з кількома бізнес-перешкодами, такими як:

- Брак знань про доступні рішення, підходи циркулярної моделі або про те, як їх застосовувати, що часто блокує їх впровадження.

- Відсутність компетенцій для впровадження рішень, таких як низька підготованість процесу виробництва для переходу на циркулярну модель або невідповідна корпоративна культура.

- Відсутність кругового мислення – ігнорування інноваційного потенціалу, що лежить в основі циклічної економіки, перешкоджання розвитку циклічних рішень.

- Брак фінансування, коли інвестиції на розробку або впровадження циркулярних рішень перевищують фінансові ресурси компанії.

- Відсутність цінової конкурентоспроможності – циркулярні рішення можуть бути дорожчими, ніж нециклічні практики, що призводить до конкурентної невідповідності.

- Непристосованість виробничого циклу – активомісткість і довгі інвестиційні цикли в галузях, які важко зменшити, ускладнюють та подовжують перехід до відновлюваних джерел та зміну виробничих процесів.

- Зміна правового поля – невизначеність щодо стабільності нормативних актів створює ризик для економічного обґрунтування (наприклад, податок на викиди вуглецю) і технологічної життєздатності в майбутньому (наприклад, повторне використання компонентів).

- Невизначена технічна можливість – крім лабораторних випробувань, інновації циркулярного підходу мають бути доведені в реальному житті, перш ніж їх можна буде впровадити в більш широкому масштабі, що робить розробки більш коштовними.

- Висока експлуатаційна вартість – експлуатаційні витрати для рішення кругової економіки є непомірно високими в масштабі, який може досягти одна компанія.

- Відсутність загальноринкових стандартів – наприклад, щодо зменшення різноманіття матеріалів, що ефективно покращує циклічність лише за умови, що це прийнято великою часткою ринку [3].

Тож бізнес має пройти ще довгий та тернистий шлях для повноцінного переходу до моделі кругової економіки та нульових викидів, що має бути спрямований на розробці більш екологічного дизайну продуктів, зменшенню відходів і розширенню можливостей споживачів, наприклад, шляхом створення права на ремонт. Більша увага має бути приділена ресурсомістким секторам економіки, таким як: сфера енергетики, виробництво пластику, текстилю та будівництву. Заходи мають включати підвищення екологічності

продукції, розширення можливостей споживачів для екологічного переходу, перегляд законодавства про будівельну продукцію та створення стратегії екологічного текстилю.

Настав час для негайних дій для боротьби із загрозами екологічних проблем. Власники бізнесу мають повноваження впливати на поведінку споживачів і, отже, мають брати невід'ємну відповідальність перед суспільством за свої дії та критично оцінювати, як ці дії впливають на навколишнє середовище. Враховуючи масштаби та серйозність загроз, з якими стикається наша планета, вплив на суттєві зміни вимагатиме спільних зусиль корпорацій у всіх секторах. Незалежно від розміру чи масштабу впливу, усі зусилля сприяють світлому майбутньому як для планети, так і для майбутніх поколінь.

Список використаних джерел

1. <https://medium.com/@karinaneto/environmental-issues-and-their-effects-on-business-management-6101d92e4411>
2. <https://www.europarl.europa.eu/news/en/headlines/economy/20151201STO05603/circular-economy-definition-importance-and-benefits>
3. <https://www.weforum.org/circular-economy-for-net-zero/barriers>

Кот В. В., здобувач вищої освіти 3 курсу, група АЮ-191

Науковий керівник – **Хоменко І. О.**, д.е.н., професор

Національний університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів, Україна)

ОРГАНІЗАЦІЯ ОПЛАТИ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Системи оплати праці функціонують на кожному підприємстві, оскільки їх встановлення залежить залежать від сфери діяльності працівників, характеру технологічних операцій та процесів підприємства. Так, як кожне підприємство характеризується своїми особливостями, то і системи оплати праці на кожному з них встановлено різні. Дослідження питання систем оплат праці ж принципово важливим для зрозуміння суті самого процесу оплати праці. Як уже зазначалося в попередньому параграфі, основними системами оплати праці як зазначено трудовим законодавством є погодинна або відрядна.

Перша система (погодинна) оплата праці виступає одним з найважливіших мотиваторів для певних категорій працівників. Почасова оплата праці визначається як встановлений на підприємстві, установі, організації порядок виплати працівникові грошових коштів на основі встановленого нормативу роботи за певний проміжок часу, при його повному виконання цим працівником. Дана система має широке застосування при оплаті праці службовців. В основі погодинної оплати покладено час роботи, на відміну від відрядної, де основою виступає кількість виробленої продукції. Розмір оплати при погодинній системі залежить від таких показників: кількість часу роботи, умови праці, кваліфікація працівника, складності роботи [1, с.103]. Щодо підвидів такої системи можна виділити наступні: погодинна, поденна і помісячна системи. Також погодинна система поділяється на просту погодинну, погодинно-преміальну; погодинно-преміальну з нормованим завданням [2, с.149].

Визначення розміру погодинної заробітної плати здійснюється таким шляхом: певна часова тарифна ставка множиться на кількість годин, що відпрацював робітник. Поденна плата визначається так: тарифна ставка за день множиться на кількість днів, що відпрацював робітник. Помісячна виплачується за кількість відпрацьованих днів за місяць. Погодинно-преміальна система характеризується тим, що оплата праці збільшується за виконання або перевиконання певних показників, які ставляться перед працівником. Застосування почасово-преміальної оплати праці вимагає чіткого визначення робіт, обов'язків робітника, встановлення норм обслуговування, обліку показників роботи часовика [3, с.150].

Почасова оплата праці досить широко використовується у сфері обслуговування, де особа має виконати певне замовлення у визначений строк і при цьому неважливо кількість